

FİKRƏT ƏMİROV – 100

Bu ay xalqımızın böyük bəstəkarı, SSRİ və Azərbaycan Respublikasının Xalq artisti, Dövlət mükafatları laureatı, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Fikrət Əmirovun 100 yaşı tamam olur. Prezident İlham Əliyev bununla bağlı martın 15-də sərəncam imzalayıb. Yubiley ərəfəsində bəstəkarın yaradıcılıq yolu bir daha yada salınır, musiqi kollektivləri onun əsərlərinə müraciət edir, konsertlər, konfranslar, xatirə gecələri keçirilir...

“Xalq üçün yazıb-yaratmaq, onunla birlikdə nəfəs alıb işləmək sənətkar üçün ən böyük səadətdir” – bu sözlər onun sənət devizi idi. Və biz bunun təsdiqini bəstəkarın bütün əsərlərində, həyatının bütün anlarında müşahidə edir və görürük. Azərbaycan professional bəstəkarlıq məktəbinin korifeylərindən biri olan Fikrət Əmirov zəngin yaradıcılığı ilə musiqimizin inkişafında yeni mərhələ açmış, onu dünya miqyasında tanıtmışdır.

Bəstəkarın “Sevil” operası, “Min bir gecə”, “Nəsimi dastanı”, “Nizami” baletləri, “Şur”, “Kürd-ovşarı”, “Gülüstan Bayatı-Şiraz” simfonik muğamları, “Nizami” simfoniyası, “Azərbaycan kapriçiosu”, skripka və fortepiano üçün “Muğam-poema”-sı, süitaları, instrumental konsertləri, mahnı və romansları, dram tamaşalarına və kinofilmlərə yazdığı musiqilər Azərbaycan mədəni irsinin qiymətli inciləridir.

Fikrət Əmirovun yaradıcılığı dərin köklərlə milli zəminə bağlıdır. Bəstəkar xalqın musiqi dili və təfəkkürünə elə dərinlən nüfuz edib ki, onlar bəstəkarın özünəməxsus dəst-xəttinin, musiqi dilinin əsas mayasına çevrilib. Eyni zamanda, xalq musiqisinin qanunauyğunluqları F.Əmirovun yaradıcılığında inkişaf etdirilərək, dünya klassik musiqi ənənələri və müasir bəstəkarlıq texnikası ilə rəvnəqlənmiş, cilalanmışdır. Odu ki, inamla F.Əmirovun yaradıcılıq üslubunun iki özəyin – Şərq və Qərb musiqi ənənələrinin qovuşmasından yarandığını söyləyə bilərik.

ki, onlar bilavasitə musiqimizin patriarxı Üzeyir Hacıbəylinin xeyir-duası ilə sənət yoluna qədəm basıb, onun yaradıcılığından bəhrələnilib və Üzeyir bəyin açdığı yolla inamla irəliləyərək milli ənənələri inkişaf etdiriblər. F.Əmirovun aforizmə çevrilmiş “Biz hamımız Üzeyir məktəbindən çıxmışıq” sözləri bunun sübutudur.

Böyük opera müğənnisi, məhir təsnif ustası Bülbül də F.Əmirov yaradıcılığında böyük rol oynayıb. Təsədüfi deyil ki, bəstəkar Bülbülə Azərbaycan musiqisi haqqında dərin, mənalı bir kitaba bənzədən, onu “əsərlərinin ən yaxşı dostu, məsləhətçisi və köməkçisi” adlandırdı. Bülbülün tövsiyəsi ilə 1948-ci ildə F.Əmirovun yaratdığı “Şur” və “Kürd ovşarı” simfonik muğamları musiqi ictimaiyyəti tərəfindən böyük ruh yüksəkliyi ilə qarşılanıb. Dahi bəstəkar Qara Qarayev F.Əmirovun bu simfonik muğamları ilə musiqi ədəbiyyatında yeni səhifə açıldığını qeyd edərək yazırdı ki, “F.Əmirov böyük yaradıcılıq təşəbbüsü göstərərək, qədim muğama yeni məzmun vermiş, muğamı başqa xalqlar üçün anlaşılqı etmişdir”.

“Şur” və “Kürd ovşarı” simfonik muğamlarından 23 il sonra F.Əmirov bir daha bu janra müraciət edərək “Gülüstan Bayatı-Şiraz” simfonik muğamını

əsasında, həmçinin kinofilm də çəkilib. Bu, bir daha göstərir ki, milli musiqi tariximizdə ilk lirik-psixoloji əsər olan “Sevil” operası xalq tərəfindən sevilən, populyar bir əsərdir.

Onun “Min bir gecə” baleti Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında müvəffəqiyyətlə oynanıldıqdan sonra keçmiş SSRİ-nin bir çox şəhərlərində və xarici ölkələrdə də tamaşaya qoyulmuş və böyük rəğbətlə qarşılanmışdır. Əsər SSRİ Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür. Baletin librettosu Maqsud və Rüstəm İbrahimbəyovlara məxsusdur. Əsərdə müxtəlif süjetli nağıl epizodlarının bir-birini əvəz etməsinə baxmayaraq, o, ideya cəhətdən bitkin əsər olub, tam halında qavranılır.

Bütün həyatı boyu yaradıcılıq axtarışlarında olmuş Fikrət Əmirovun əsərlərinin mövzu dairəsi çox geniş, yaradıcılıq palitrası rəngarəngdir. Simfonik musiqi və səhnə janrları ilə yanaşı, vokal və instrumental musiqi sahəsində də F.Əmirovun yaratdığı əsərlər Azərbaycan musiqi xəzinəsini zəngiləşdirən incilərdir. Kiçik həcmli instrumental və vokal miniatürlərdən tutmuş iri həcmli konsert janrına kimi F.Əmirovun əsərləri istər uşaq musiqi məktəblərində, istərsə də orta ixtisas və ya ali musiqi məktəblərində ifaçı-

Humanistlik, fəlsəfi dərinlik, bədii kamillik

Bəstəkarın əsərləri dünyanın ən böyük konsert salonlarında səslənib, Niyazi, Stokovski, Münş, Abendrot, Svetlanov, Rojdestvenski, Raxlin kimi görkəmli dirijorların repertuarını bəzəyib. Bu əsərlərə xas olan humanizm, fəlsəfi dərinlik, parlaq obrazlılıq, bədii kamillik dinləyicini valeh etməyə bilmir.

Sənətkarın yetişməsində, dünya görüşünün formalaşmasında onun boya-başa çatdığı mühitin böyük rolu olub. Dövrünün məşhur muğam bilicisi, görkəmli tarzən Məşədi Cəmil Əmirovun oğlu olan Fikrət belə bir ecazkar mühitdə tərbiyə almış, özü də musiqi sənətinə tarzən kimi gəlmişdi. F.Əmirovun etiraf etdiyi kimi, “tar və muğam onun üreyinə uşaqlıqdan daxil olmuşdu”. Bütün bunlar bəstəkarın xalq musiqisinin gözəl bilicisinə çevrilməsi və onun özünəməxsus yaradıcılıq dəst-xətti üçün əsas zəmin olub.

Fikrət Əmirov Azərbaycan bəstəkarlarının elə nəslinə mənsubdur

yaradıb. Bu əsər ilk dəfə Moskvada 1973-cü ildə keçirilən VII Beynəlxalq musiqi konqresində dirijor Gennadi Rojdestvenskinin rəhbərliyi altında ifa olunub. Təbiidir ki, bu əsərləri bir-birindən ayıran zaman məsafəsində bəstəkarın yaradıcılıq üslubu daha da təkmilləşmişdir. “Gülüstan Bayatı-Şiraz”-ı yaradarkən bəstəkar Şərq poeziyasının klassikləri Sədi və Hafizin şerlərindən ilham almışdır. Sədinin məşhur “Gülüstan” əsərinin muğamın adı ilə yanaşı, qoyulması da buna işarədir.

F.Əmirovun yaradıcılığında danışarkən, təbii ki, onun səhnə əsərləri xüsusi qeyd edilməlidir. “Koroğlu”dan sonra opera sənətimizin ikinci yüksək zirvəsi olan “Sevil”i o, 1953-cü ildə bəstələyib. Operanın libretto müəllifi şair Tələt Əyyubovdur. “Sevil” böyük Azərbaycan dramaturqu Cəfər Cəbarlının eyniadlı dramı əsasında yazılıb. Son illərdə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında bu əsər yeni quruluşda tamaşaya qoyulub. Opera

ların tədris və konsert repertuarlarını bəzəyir. Kiçik yaşlı musiqiçilər onun “Uşaq albomu”na daxil olan pyeslərini, prelüdlərini həvəslə ifa edirlər. E.Nəzirova ilə birlikdə yazdığı “Ərəb mövzuları əsasında” fortepiano və orkestr üçün konserti” isə gənc ifaçıların proqramında daimi yer tutur. Professional xarici ölkə ifaçıları da öz repertuarlarına F.Əmirovun əsərlərini həvəslə daxil edir və bu əsərlərin özünəməxsus yeni təfsirini yaradırlar.

Dünya xalqları tərəfindən tanınmış və dəyərləndirilmiş Fikrət Əmirov musiqisi tərcüməyə ehtiyacı olmayan bir dil kimi insanlar arasında ünsiyyət vasitəsidir. Onların bir-birini daha yaxşı başa düşməsinə, yaxınlaşmasına əvəzsiz kömək edir.

Cəmilə HƏSƏNOVA,
Bakı Musiqi Akademiyasının
müəllimi, sənətsünaslıq üzrə
elmlər doktoru, Əməkdar
müəllim, professor